

ВШАНУВАННЯ ПАМ'ЯТІ МИХАЇЛА НУАЙМЕ У КИЇВСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА: ДО 125-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ

У твоїй землі, Україно, є і моя маленька частка, адже тут я посіяв п'ять дорожчих літ моєї юності. Ось уже півстоліття, як я збираю урожай, кінця якому немає. Та який же може бути кінець, коли в тебе, Україно, є Шевченко й інші невичерпні джерела добра, краси, свободи і любові.

Михаїл Нуайме

22 жовтня 2014 р. в Інституті філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка відбувся літературно-мистецький захід, присвячений 125-річчю з дня народження відомого ліванського прозаїка, поета, мислителя, критика Михаїла Нуайме (1889–1988). У заході взяли участь Надзвичайний і Повноважний Посол, провідний науковий співробітник Інституту сходознавства ім. А. Ю. Кримського, відомий громадський діяч, сходознавець Ю. М. Кочубей, Надзвичайний і Повноважний Посол Республіки Ліван в Україні пані Клод Халіль Аль Хажал, арабіст і поетеса Лідія Петрова, викладачі і студенти Інституту філології.

На початку зустрічі почесних гостей і учасників привітав проректор з науково-педагогічної роботи КНУ імені Тараса Шевченка проф. **П. О. Бех**.

Далі слово взяла Надзвичайний і Повноважний Посол Лівану в Україні пані **Клод Халіль Аль Хажал**. Вона наголосила, що М. Нуайме є одним з найвідоміших ліванських і арабських письменників. П'ять років зі свого довгого і плідного життя майбутній письменник провів на українській землі, навчаючись у Полтавській духовній семінарії. Саме тут М. Нуайме написав свої перші вірші. Увесь багатий літературний доробок письменника, представлений творами різних жанрів, вважається класикою арабської літератури. Найвідомішою працею М. Нуайме можна вважати духовно-філософський твір “Книга про Мірдада”, що був перекладений багатьма мовами, а також біографію Джебрана Халіля Джебрана, всесвітньо відомого письменника, друга і колеги Нуайме. Саме М. Нуайме і Дж. Х. Джебран разом з іншими літераторами ліванського походження у Нью-Йорку створюють відому “Асоціацію пера”, діяльність якої сприяла популяризації арабської літератури. Пані Посол зауважила, що в Україні М. Нуайме відомий у першу чергу завдяки перекладу “Заповіту” Тараса Шевченка арабською мовою. На завершення пані Аль Хажал процитувала слова ліванського класика з його збірки “Розмови з пресою” про важливу роль книги і пізнання для розвитку суспільства: “Коли бібліотека стане необхідністю, такою, як стіл, ліжко, стілець і кухня, тоді ми зможемо сказати, що ми стали цивілізованим суспільством”.

Завідувач кафедри Близького Сходу доц. **Т. Ф. Маленька** наголосила на тому, що відносини між Україною і Ліваном мають давню історію. Вона зазначила: так само, як ім'я М. Нуайме пов'язане з Україною, ім'я відомого українського сходознавця А. Кримського пов'язане з Ліваном, адже, навчаючись у Лазаревському інституті, саме в Лівані і Сирії проходив свої стажування основоположник українського сходознавства. Т. Маленька зачитала вірш А. Кримського з 3-ї частини збірки “Пальмове гілля”, присвячений Лівану.

Після цього слово взяв **Ю. М. Кочубей**, який прочитав аудиторії цікаву і пізнавальну лекцію. Дипломат зазначив, що для українців предметом особливої гордості є той факт, що визначний ліванський поет, визнаний класик арабської літератури має безпосередній стосунок до нашої країни. Саме в нас, у старовинному місті Полтаві, М. Нуайме навчався з 1906-го по 1911 р. у духовній семінарії. Він захопився Україною, полюбив її та український народ і на все життя зберіг ці почуття. Життя письменника було сповнене різними подіями: це й еміграція, і Перша світова війна, і переїзди з країни до країни.

Ю. Кочубей листувався з М. Нуайме. Дипломат розповів, що вперше написав листа відомому ліванцю у 60-ті рр. ХХ ст., коли працював у дипломатичній місії в Нью-Йорку. Письменник відповів дипломату, адже його вразило, що молодий чоловік із Києва написав йому листа. Шану М. Нуайме у свій час віддали і І. Ю. Крачковський, і А. Ю. Кримський, а також вчитель Ю. М. Кочубея – український сходознавець сирійського походження Т. Г. Кезма, який листувався з письменником і перекладав його твори, став активним популяризатором творчості знаменитого ліванця. Т. Кезма і М. Нуайме мали схожу долю: після закінчення школи Російського палестинського товариства обидва продовжили навчання на українській землі – М. Нуайме в Полтаві, а Т. Кезма – в Києві. Через багато років по тому, у 1956 р., М. Нуайме побував у Радянському Союзі, і Т. Кезма негайно взявся за переклад його книг. Коли у 1958 р. було відновлено видання журналу “Всесвіт”, у першому номері за сприяння Ю. Кочубея була представлена також арабська література – українським перекладом новели М. Нуайме “Безплідна”.

У 1958 р. українською мовою вийшла збірка новел М. Нуайме “Знатні”. Ю. Кочубей зазначив, що ці новели, такі близькі до народу, були сприйняті в арабському світі з великою повагою. Інші переклади творів Нуайме залишилися в рукописі і ще чекають на видання. Шановний лектор розповів також про такі твори письменника, як “Оддалік від Москви і оддалік від Вашингтона”, “Решето”, в якому Нуайме проаналізував творчість провідних арабських літераторів, подекуди гостро критикуючи їхній доробок. Ю. Кочубей вказав на велике значення такої роботи, адже вона сприяла зростанню та розвитку арабської літератури.

Цікаво, що в 1964 році, коли весь світ відзначав 150-ту річницю від дня народження Тараса Шевченка, М. Нуайме відгукнувся на пропозицію українського дипломата відзначити цю подію і в Лівані. Тоді в Бейруті Нуайме сприяв проведенню урочистого вечора, присвяченого пам’яті великого Кобзаря, на якому провідні ліванські письменники виголосили свої промови. Виступ М. Нуайме було пізніше опубліковано на шпальтах однієї з ліванських газет і на сторінках літературно-громадського журналу “ат-Тарік” (араб. “Шлях”).

Далі Ю. Кочубей зупинився детальніше на арабському перекладі “Заповіту” Т. Шевченка, виконаному М. Нуайме. На думку лектора, саме переклад Нуайме можна вважати найбільш вдалим, адже він знав Україну, розумів значення постаті Т. Шевченка, історичне значення цього тексту і тому зумів підібрати слова, що передають найтонші відтінки значень, надаючи тексту урочистості та певного пафосу. Крім того, М. Нуайме зміг зберегти ритм і навіть частково риму цього твору Кобзаря.

М. Нуайме був інтелектуальним діячем, критиком, який відкрив нову сторінку в історії арабської літератури. На особливу увагу заслуговує п’єса “Батьки і сини”, а також передмова до неї. Члени “Асоціації пера”, до якої належав і М. Нуайме, не були сковані стародавніми канонами, що стримували арабську поезію, вони не відчували тиску оточення. Твори М. Нуайме та інших представників так званої сирійсько-американської літературної школи, потрапляючи в арабський світ, сприяли оновленню літератури. Творчий доробок Нуайме має велике значення також

тому, що він не лише писав твори, а й переосмислював доробок сучасних йому майстрів арабського красного письменства; публікуючи свої думки, він певним чином спрямовував розвиток арабської літератури.

Ю. М. Кочубей розповів студентам про Міжнародну конференцію в Бейруті у 2011 р., в рамках якої він представив доповідь про Михаїла Нуайме й Україну, а також поділився враженнями про візит на малу батьківщину письменника – село Біскінта, де той народився, та гірське урочище Шахруб, де в нього була невелика хатина, заповнена книгами. Дипломат зауважив, що в Україні не забувають про великого класика арабської літератури, становлення творчої особистості якого відбулося на її гостинній землі: окрім згаданої збірки “Знатні”, в журналі “Всесвіт” у різні роки виходили статті про нього. У 2011 р. Україна віддала особливу шану великому ліванському мислителю – в Полтаві, на території Полтавської аграрної академії, де раніше розташовувалася Духовна семінарія, зусиллями ліванської громади в Україні та українців було зведено пам’ятник Михаїлу Нуайме. На урочисту церемонію відкриття пам’ятника приїхав племінник письменника – Надім Нуайме. На завершення лекції Ю. Кочубей висловив сподівання, що подібні зустрічі на вшанування пам’яті відомого ліванця відбуватимуться й надалі і Михаїл Нуайме – людина, яка пам’ятала про Україну, любила українську землю, – завжди буде в пам’яті наших громадян.

Лекція Ю. Кочубея викликала значний інтерес аудиторії, про що свідчила чимала кількість запитань відомому дипломату.

Поезія і проза Михаїла Нуайме залишаються актуальними й сьогодні, і на цій зустрічі присутні мали можливість насолодитися красою та глибиною його слова – у виконанні студентів-арабістів кафедри Близького Сходу прозвучали “Заповіт” Т. Шевченка в перекладі М. Нуайме, вірші та прозові уривки з його творів. Магістрант Аліна Кучеренко представила свої художні переклади кількох поезій М. Нуайме. Власний вірш, присвячений М. Нуайме, прочитала відомий арабіст, факхівець з арабської літератури, викладач, перекладач і поетеса Лідія Петрова.

На завершення присутні послушали пісню відомої ліванської співачки Фейруз на слова Михаїла Нуайме. Захід пройшов у теплій та дружній атмосфері.

О. Г. Хоміцька